

15 ธันวาคม 2560

ความเสี่ยงจากการประมูลคลื่นความถี่ทำให้ประเทศไทยประสบกับการใช้งานดาต้าที่ช้า

โดย ธีรวิทย์ มาร์สเดน,
กรรมการผู้จัดการ
และ ฮานส์ ฮิลเด,
ที่ปรึกษาอาวุโส

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (“กสทช.”) กำลังเตรียมการเปิดประมูลคลื่นความถี่ย่าน 900 MHz และ 1800 MHz ในปี 2561 ซึ่งเป็นคลื่นความถี่ที่ดีแก่ใช้ในการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2G และ 4G ภายใต้สัญญาสัมปทานกับ กสท ซึ่งจะหมดสัมปทานในปี 2561 ดีแทคไม่ได้รับสิทธิในการต่ออายุและต้องเข้าแข่งขันในการประมูลถ้าดีแทคต้องการที่จะนำคลื่นความถี่ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนมาใช้

การออกแบบการประมูลในขั้นแรกๆของ กสทช. มีข้อเสนอซึ่งผู้เขียนคิดว่าอาจทำให้เกิดข้อโต้แย้งสองประการ เนื่องจากข้อเสนอดังกล่าวไม่สนับสนุนกระบวนการจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีประสิทธิภาพ

- กรณีที่มีผู้เข้าร่วมประมูลน้อยราย จะไม่นำคลื่นความถี่บางช่วงเข้ามาประมูล (ที่เรียกว่ากฎ N-1) และ
- กำหนดราคาตั้งต้นที่สูงเป็นพิเศษ โดยอ้างอิงจากราคาในการประมูลเมื่อปี 2558

ข้อกำหนดในการประมูลนี้มีขึ้นเพื่อให้ได้เงินจากการประมูลสูงสุด แต่อย่างไรก็ดี การกำหนดเช่นนี้อาจทำให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ กล่าวคือ ได้เงินจากการประมูลน้อยลง มีคลื่นความถี่ที่ไม่สามารถประมูลได้ ตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ต้องแบกรับภาระทางการเงินซึ่งลดแรงจูงใจในการลงทุนและแข่งขันกันในการให้บริการข้อมูลผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ในยุคต่อไป ในงานเอกสารนี้ ผู้เขียนประสงค์จะแสดงให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวอาจทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับช่องทางการใช้งานดาต้าที่ช้า เป็นการจำกัดขอบเขตในการเติบโตของเศรษฐกิจในอนาคต และส่งผลกระทบต่อวิสัยทัศน์ของรัฐบาลในการก้าวสู่ยุคประเทศไทย 4.0 และทำให้ประชาชน ผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และธุรกิจได้รับความเสียหาย

กฎ N-1 อาจทำให้คลื่นความถี่ที่มีค่าไม่สามารถนำไปประมูลได้

เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันกันในการประมูล กสทช. จะนำบล็อก 2x15 ของคลื่นความถี่ย่าน 1800 MHz มาประมูลน้อยกว่าจำนวนผู้เข้าประมูลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน 1 บล็อก ดังนั้น ในกรณีที่ไม่มีแต่เฉพาะเอไอเอส ดีแทค และทรูเข้าร่วมประมูล ก็จะมีนำคลื่นความถี่เพียงสองบล็อกมาประมูล ในกรณีที่เฉพาะดีแทคเข้าร่วมประมูลคลื่นความถี่ในบล็อกดังกล่าวเพียงผู้เดียว อนุमानจากหลักเกณฑ์การประมูลได้ว่า จะมีการนำคลื่นความถี่เพียงแค่ 2x15 MHz ออกมาประมูล

15 ธันวาคม 2560

ความเสี่ยงจากการประมูลคลื่นความถี่ทำให้ประเทศไทยประสบกับ การใช้งานดาต้าที่ช้า

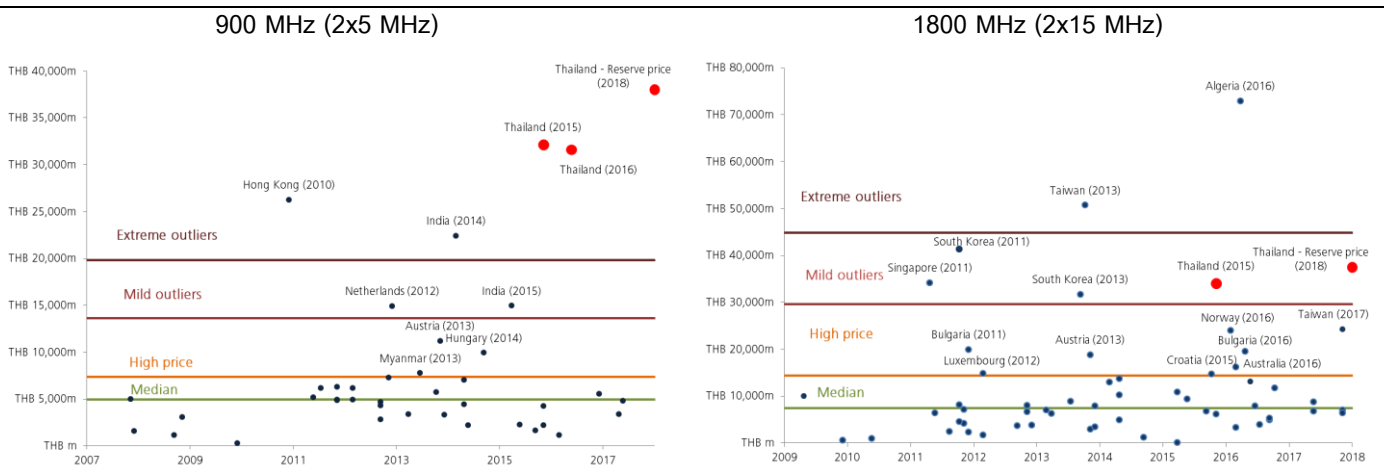
นั่นหมายความว่า คลื่นความถี่ที่ใช้ในการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่อื่นมีความสำคัญยิ่งต่อผู้บริโภคชาวไทยนั้นย่อมไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในตลาด และเก็บไว้โดยไม่มีกำหนด ข้อเสนอของ กสทช. ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการแข่งขันในตลาดปลายน้ำจากการไม่นำคลื่นความถี่ออกมาประมูล ในการประมูลในปี 2558 เอไอเอสและทรูต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อประมูลคลื่นความถี่เนื่องจากผู้ให้บริการทั้งสองรายน่าจะมองเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวในการให้บริการ 4G ในการประมูลครั้งนี้ ดีแทคในฐานะผู้ให้บริการอีกรายอาจตกอยู่ในสภาวะที่ “ต้องเข้าร่วมประมูล” เท่านั้น การนำคลื่นความถี่ออกไปจากตลาดย่อมก่อให้เกิดการแข่งขันในการประมูลที่สูงขึ้นกว่าระดับดุลยภาพ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเสี่ยงว่าดีแทคอาจไม่ได้คลื่นความถี่ใด ๆ เลย อาจทำให้เกิดข้อกังวลของแข่งขันในตลาดโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทยในอนาคต เนื่องจากการที่ไม่มีคลื่นความถี่สำหรับการให้บริการ 4G อย่างเพียงพอ

ราคาตั้งต้นที่กำหนดไว้อยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก

ในแผนภูมิ 1 ผู้เขียนเปรียบเทียบราคาตั้งต้นที่ กสทช. กำหนดในการประมูลคลื่นความถี่ กับราคาที่ใช้ในการประมูลคลื่นความถี่ในต่างประเทศ โดยมีกราฟปรับตัวเลขโดยอาศัยอัตราแลกเปลี่ยนด้านกำลังซื้อ (Purchasing Power) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเปรียบเทียบกัน ราคาตั้งต้นในคลื่นความถี่ย่าน 900 MHz ของประเทศไทยอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก (สูงกว่าหกเท่าของราคามัธยฐานของราคาจริง) และมีเพียงสามประเทศเท่านั้นที่ราคาตั้งต้นของคลื่นความถี่ย่าน 1800 MHz สูงกว่าประเทศไทย(สูงกว่าสามเท่าของราคามัธยฐาน)

กสทช. ใช้ราคาตั้งต้นนี้โดยอ้างถึงการประมูลคลื่นความถี่ในประเทศไทยในปี 2558 ซึ่งเป็นอ้างอิงที่ไม่เหมาะสมสำหรับมูลค่าตลาดซึ่งควรได้รับการกำหนดโดยผู้פקการประมูลไม่ใช่กำหนดจากความสมัครใจในการชำระเงินค่าประมูลของผู้ชนะการประมูล เพราะราคาเดิมนั้น ผู้เข้าประมูลรายใหม่กล่าวคือ จัสมินเป็นผู้กำหนดราคา แต่จัสมินก็ผิมนัดไม่ชำระเงินค่าคลื่นความถี่ตามที่ตนชนะประมูล ซึ่งหมายความว่า จัสมิน ประมูลเกินความสามารถของตน¹ ในที่สุด เอไอเอสได้เข้ามาซื้อคลื่นความถี่ที่จัสมินประมูลได้ในราคาสูงตามที่จัสมินได้ตั้งราคาไว้ซึ่งเอไอเอสได้ปฏิเสธในการประมูล โดยจากข้อมูลที่ปรากฏเป็นที่ชัดเจนว่าเอไอเอสและทรู (ผู้ชนะการประมูลอีกรายหนึ่ง) ชำระราคาเกินกว่าราคาตลาดที่แท้จริงมาก ซึ่งเป็นไปได้ว่าทั้งสองยินยอมเพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องซื้อคลื่นความถี่ดังกล่าวในการประกอบกิจการต่อไปอย่างยิ่ง ซึ่งหากไม่สามารถที่จะประมูลคลื่นความถี่ดังกล่าวกลับมาได้ ก็อาจทำให้มีคลื่นความถี่ที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ฐานลูกค้าของตน

แผนภูมิ 1: ราคาตั้งต้นของประเทศไทย เทียบกับราคาที่แท้จริงในประเทศอื่นทั่วโลก²

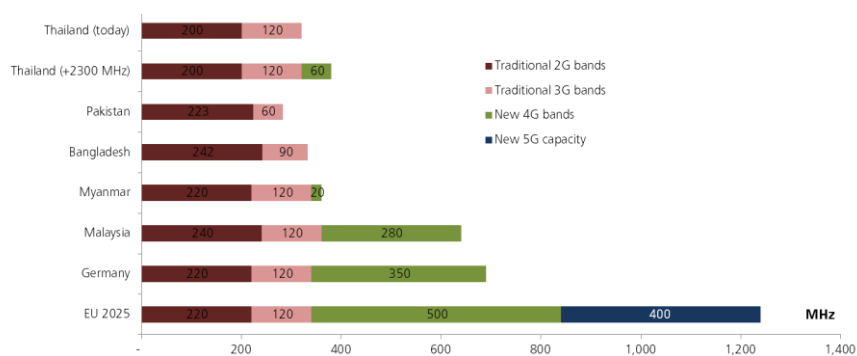
กฎ N-1 อาจทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ก้าวทันกับเศรษฐกิจของประเทศอื่นในการจัดสรรคลื่นความถี่ 4G

ความสำเร็จของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบ 4G ทำให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วโลกต้องรับมือกับความต้องการใช้คลื่นความถี่บนโครงข่ายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน แม้ว่าผู้ให้บริการมีหลายทางเลือกในการเพิ่มและจัดการความจุโครงข่าย แต่ท้ายที่สุดแล้ว ความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้นก็ต่อมากำพร้อมกับคลื่นความถี่ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งหมายถึงคลื่นความถี่ที่มากขึ้น โดยการสนับสนุนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ซึ่งเป็นองค์กรเชี่ยวชาญพิเศษของสหประชาชาติในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์กรกำกับดูแลคลื่นความถี่ทั่วโลกได้ตอบรับความต้องการดังกล่าวสำหรับการใช้งานในกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และโดยการนำคลื่นความถี่ที่มีอยู่เดิม เช่น คลื่น 900 MHz และคลื่น 1800 MHz มาจัดสรรใหม่สำหรับการใช้งาน 4G

จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ตอบรับกับความต้องการคลื่นความถี่อย่างล่าช้า ตามแผนภูมิ 2 จำนวนคลื่นความถี่ 320 MHz ที่นำใช้งานในประเทศไทยมีจำนวนใกล้เคียงกับบังคลาเทศและปากีสถาน และน้อยกว่าเมียนมาร์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวน้อยกว่า และเป็นเพียงครึ่งเดียวของปริมาณคลื่นความถี่ที่ใช้ในการให้บริการ broadband ไร้สายในประเทศมาเลเซียและประเทศในสหภาพยุโรปเกือบทั้งหมด

การให้อนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ย่าน 900 MHz และ 1800 MHz ในประเทศไทยนั้นจำเป็นอย่างยิ่งต่อการรองรับกับการเติบโตของบริการรับส่งข้อมูลทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ของผู้ใช้บริการชาวไทย นอกจากนี้ การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ในอนาคต เช่น ในย่าน 2300 MHz และ 2600 MHz นั้นก็จำเป็นเช่นกัน หากอาศัยโครงสร้างพื้นฐานของระบบ 4G ที่ผู้ให้บริการได้วางไว้แล้วนั้น คลื่นความถี่เพิ่มเติมจะสามารถนำไปเปิดใช้งานได้เกือบจะทันทีเพื่อรองรับการใช้งานที่จำเป็น ปรับปรุงความเร็วและเพิ่มความเร็วในการรับส่งข้อมูลทั้งในช่วงที่มีการใช้งานมากและช่วงที่มีการใช้งานไม่มาก กล่าวโดยสรุป หากผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทยสามารถเข้าถึงคลื่นความถี่ได้เป็นสองเท่าจากที่เป็นอยู่ ก็ย่อมสามารถที่จะนำคลื่นความถี่ที่เพิ่มขึ้นนี้เพื่อเพิ่มความจุโครงข่ายรองรับการใช้งานในสถานีฐานที่มีการใช้งานหนาแน่นได้เท่าตัว

แผนภูมิ 6: คลื่นความถี่ในประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

แหล่งข้อมูล: การวิเคราะห์ของผู้เขียนจากข้อมูลที่ได้รับจากดีแทค

กฎ N-1 ย่อมก่อให้เกิดผลเสียเพราะอาจเป็นการทำให้การนำคลื่นความถี่มาออกใช้ล่าช้า หากหลักเกณฑ์นี้จะทำให้ กสทช. ต้อง “เก็บ” คลื่นความถี่ 2x15 MHz ไว้ ซึ่งคิดเป็นความจุที่หายไปประมาณร้อยละ 10 สำหรับผู้ให้บริการในประเทศไทยที่คลื่นความถี่ที่นำออกใช้งานมีจำนวนที่น้อยกว่าประเทศอื่นในโลก

ผลเสียเช่นนี้ย่อมเกิดขึ้นหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ เพราะประเทศไทยมีผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่รายใหญ่อยู่แล้วสามราย ซึ่งเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ในตลาดโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วโลก ซึ่งการที่องค์กรกำกับดูแลตั้งสมมติฐานว่าจะสามารถดึงดูดผู้เข้าร่วมการประมูลรายอื่นที่แข็งแกร่งนั้นไม่น่าจะเป็นสมมติฐานที่สมเหตุสมผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่มีประวัติในการตั้งราคาคลื่นความถี่สูงกว่าราคาตลาด

ความสูญเสียของสังคมในคลื่นความถี่ที่มีได้ใช้ย่อมมีลักษณะเหมือนพื้นที่เพาะปลูกที่มีได้ใช้ประโยชน์ คือ เกิดขึ้นต่อเนื่องและไม่สามารถแก้กลับคืนได้ ได้เคยมีบทความวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในเรื่องนี้ที่ชี้ให้เห็นความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้น เป็นต้นว่า Hausman (2540) คำนวณไว้ว่าความเสียหายต่อสวัสดิการผู้บริโภคที่เกิดจากความล่าช้าทางกฎเกณฑ์ในการเห็นชอบให้การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถใช้ได้โดยทั่วไปเป็นเวลา 7-10 ปี ในประเทศสหรัฐอเมริกา คิดเป็นมูลค่าสูงถึงปีละ 24.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (อัตราปี 2526)³ ความเสี่ยงที่

จะเกิดความเสียหายต่อสวัสดิการผู้บริโภคในประเทศไทยนั้นจะมากขึ้นกว่าเนื่องความล่าช้าในการนำคลื่นความถี่มาจัดสรรสำหรับกิจการโทรคมนาคม

องค์กรกำกับดูแลรายอื่นมิได้ใช้หลักเกณฑ์ N-1 อีกแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรป ผู้เขียนเข้าใจว่าหลักเกณฑ์นี้อาจได้รับการตีความว่าผิดกฎหมายของสหภาพยุโรป เนื่องจากนโยบายของสหภาพยุโรปกำหนดให้องค์กรกำกับดูแลต้องจัดสรรคลื่นความถี่ในเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ วิธีการที่เหมาะสมในการจัดประมูลคลื่นความถี่คือการนำคลื่นความถี่มาประมูลในฐาน 2x5 MHz (เป็นคู่) หรือ 5 MHz (ไม่เป็นคู่) ซึ่งเป็นวิธีการที่น่าจะเหมาะสมกว่าลักษณะขนาดใหญ่ตามที่ กสทช. เสนอ วิธีการนี้ได้รับการนำมาใช้งานโดยหลายองค์กรกำกับดูแลทั่วโลก ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้ผู้ให้บริการมีความยืดหยุ่นสูงสุดในการกำหนดเป้าหมายจำนวนคลื่นความถี่ที่ตนเองต้องการและเพิ่มการแข่งขันในการประมูลของช่วงความถี่ที่เพิ่มขึ้นแม้ว่าจะในสถานการณ์ที่มีผู้เข้าร่วมประมูลน้อยราย

กฎ N-1 อาจมิได้ส่งผลในการเพิ่มรายได้ แม้ว่าในทางทฤษฎีการจำกัดการเข้าถึงคลื่นความถี่ย่อมหมายถึงราคาประมูลคลื่นความถี่ที่สูงขึ้น แต่ราคาที่สูงขึ้นก็อาจไม่สามารถหักลบกับรายได้ที่ต้องเสียไปจากการปล่อยให้คลื่นความถี่ไม่ได้ถูกใช้งาน แม้ว่าจะมีรายได้ระยะสั้นในกรณีดังกล่าว แต่ก็อาจถูกหักล้างกันกับความสูญเสียในระบบเศรษฐกิจจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ลดลงและฐานภาษีที่ต่ำลง

ราคาคืนความถี่ที่สูงเกินส่วนทำให้การลงทุนใน 4G ลดลง และทำให้การแข่งขันในบริการรับส่งข้อมูลเคลื่อนที่ลดลง

ในอดีต นักวิเคราะห์ธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่ชี้ว่า การที่ราคาคืนความถี่ที่ต้องจ่ายไปครั้งแรกนั้น “จม” (เรียกคืนไม่ได้) ย่อมไม่เป็นการกระทบต่อการลงทุนต่อไปและการตัดสินใจกำหนดราคาให้บริการ แต่ทฤษฎีดังกล่าวนั้นไม่อาจใช้ได้ทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติอีกต่อไป ตามที่ปรากฏในรายงานการศึกษาทั่วโลกของ NERA ในปี 2560 ในการกำหนดราคาคืนความถี่ GSM4 ที่เหมาะสม⁴

การศึกษากฎ GSM4 ทำให้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างราคาคืนความถี่ที่สูงขึ้นกับคุณภาพสัญญาณที่ด้อยลง และราคาให้บริการที่สูงขึ้นบางประการ ดังนี้

1. **การชะลอการลงทุน** การได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่เป็นธุรกรรมต่อเนื่อง และประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายที่จมนั้นเอามาใช้กับกรณีนี้ไม่ได้เต็มที่เพราะประเด็นดังกล่าวมิได้คำนึงถึงลักษณะต่อเนื่องของการประมูลและการลงทุนในโครงข่าย เมื่อคลื่นความถี่มีมูลค่าสูงกว่าราคาตลาดที่แท้จริง กำไรของผู้ให้บริการย่อมลดลง ซึ่งโดยส่วนใหญ่หมายถึงผลตอบแทนของการลงทุนที่ผู้ให้บริการได้ลงทุนไป ในระยะสั้น ผู้ให้บริการที่ต้องการคลื่นความถี่เพิ่มอาจมีทางเลือกไม่มากนักนอกจากต้องยอมรับราคาที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับในกรณีของทรูและเอไอเอสเมื่อปี 2558 และอาจเป็นกรณีของดีแทคในการประมูลครั้งต่อไป ในระยะยาว ผู้ให้บริการจะตอบสนองโดยการลดผลตอบแทนจากการลงทุนที่คาดว่าจะได้รับ อันจะส่งผลให้เป็นการลดการลงทุนโดยรวม และอาจทำให้เกิดการออกจากตลาดหรือควบรวมกิจการ ในบทความวิชาการทางเศรษฐกิจพฤติกรรมต่อไปนี้เรียกว่า “การชะลอการลงทุน”⁵
2. **การแย่งเงินทุน** ในการประมูลคลื่นความถี่ มักมีการใช้เงินลงทุนจากผลกำไร ดังนั้น ราคาประมูลที่สูงขึ้นอาจทำให้โครงการลงทุนในระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีการแย่งเงินทุน การลงทุนจากผลกำไรย่อมเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการลงทุนจากภายนอก เนื่องจากผู้ให้เงินลงทุนภายนอกมีข้อมูลที่น้อยกว่าในความเสี่ยงของแผนการลงทุน โครงการลงทุนอื่นที่อาศัยผลกำไรอาจต้องแย่งเงินทุนเนื่องจากผลตอบแทนไม่เพียงพอต่อความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นในการจัดหาเงินทุนจากภายนอก⁶

3. **การลงทุนที่ลดลง** ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่หลายรายมีบรรษัทข้ามชาติเป็นเจ้าของ หรือมีกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในประเทศเป็นเจ้าของ การบีบเอาจากเงินลงทุนที่จมลงไปจากค่าคลื่นความถี่ที่สูงย่อมทำให้ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในการลงทุนในอนาคตลดลง ทำให้การลงทุนโดยบริษัทแม่อาจไปลงกับตลาดหรือสิ่งที่น่าสนใจกว่าให้เกิดกำไรมากกว่า ราคาคลื่นความถี่ที่สูงขึ้นจากการกำหนดราคาเช่นนี้อาจทำให้บริษัทแม่ลดเงินลงทุนในผู้ให้บริการในตลาดที่ค่าคลื่นความถี่มีมูลค่าสูง⁷
4. **ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น** ผลการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ในสาขาของเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าผู้ให้บริการพิจารณาเรื่องค่าใช้จ่ายที่จมลงในการพิจารณาค่าใช้จ่ายบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่การแข่งขันไม่สมบูรณ์และผู้ให้บริการมีความยืดหยุ่นในการกำหนดค่าใช้จ่ายได้ในระดับหนึ่ง นักวิจัยพบว่าแนวโน้มที่ค่าใช้จ่ายบริการจะสูงกว่าค่าบริการที่มีประสิทธิภาพในทางทฤษฎีหากรวมค่าใช้จ่ายที่จมนั้นแล้ว⁸

ค่าใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่จึงไม่ใช่วิธีที่ “ปราศจากความเสียหาย” ของรัฐในการเพิ่มรายได้ ผลการศึกษาของ GSMA แสดงให้เห็นว่า การบริการ 4G ในประเทศหลายประเทศ รวมถึง การ์นา อินเดีย จอร์แดน โมแซมบิก และเซเนกอล ซึ่งต้องหยุดชะงักเนื่องจากคลื่นความถี่ไม่ได้รับการจัดสรร และผู้ให้บริการบางรายไม่สามารถประมูลคลื่นความถี่ที่จำเป็นเพื่อให้บริการได้เนื่องจากราคาตั้งต้นที่สูง ตัวอย่างเหล่านี้ตรงกันข้ามกับการประมูล 4G ที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จของประเทศ โมร็อกโคในเดือนมกราคม 2558 ซึ่งมีการจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่จำนวนสามรายในราคาที่สอดคล้องกับสภาพของตลาดโทรศัพท์เคลื่อนที่ท้องถิ่น ผู้ใช้บริการชาวไทยจะเป็นผู้ต้องรับภาระจากนโยบายในปัจจุบันในรูปแบบของคุณภาพบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ลดลงในราคาที่สูงขึ้น

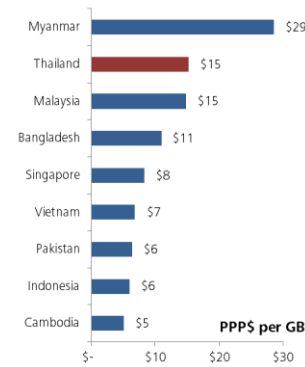
การยกเลิกกฎ N-1 และลดราคาตั้งต้น หมายถึงราคาให้บริการที่ลดลง

ผู้เขียนเข้าใจว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยนั้นจ่ายค่าบริการดาต้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สูงกว่าผู้บริโภคในประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียนอยู่แล้วในปัจจุบัน ตามที่ปรากฏในข้อมูลของ ITU และการศึกษาของผู้เขียน ตามที่ปรากฏในแผนภูมิ 2

ผู้ให้บริการในไทยอาจไม่ประสงค์จะลดราคาค่าบริการดาต้า และ/หรือเพิ่มปริมาณการใช้งานดาต้า เช่นเดียวกับผู้ให้บริการในประเทศอื่นที่ค่าคลื่นความถี่ที่ถูกกว่า เอไอเอสและทูซาร์จะเงินค่าคลื่นความถี่คิดเป็นจำนวนเงิน 3,300 บาทต่อผู้ให้บริการหนึ่งราย เทียบเท่ากับ 25 บาทต่อเดือนต่อผู้ให้บริการตลอดระยะเวลาการอนุญาต 15 ปี⁹ ซึ่งบางส่วนในจำนวนนี้อาจต้องไปเรียกเก็บจากลูกค้า ซึ่งอาจเป็นในรูปแบบของคุณภาพสัญญาณที่ลดลง และ/หรือราคาข้อมูลต่อ GB ที่สูงขึ้น หากการประมูลในครั้งนี้มีมูลค่าสูงทำนองเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็เพราะคลื่นความถี่มีได้นำมาประมูลตามกฎ N-1 หรือราคาตั้งต้นสูงกว่าราคาตลาด ทุกอย่างก็จะมียิ่งแย่ง

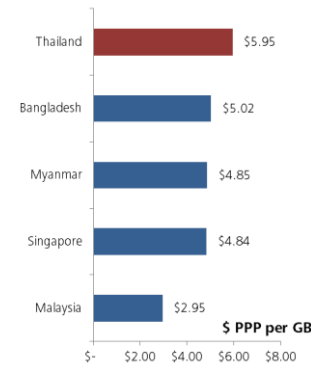
แผนภูมิ 3: ราคาให้บริการแบบขายปลีกเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน¹⁰

ITU – ราคาต่อ GB

ที่มา: ITU, 2559

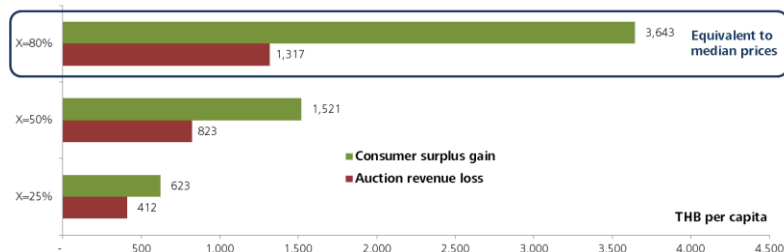
NERA – ราคาแพ็คเกจที่มีปริมาณรับส่งข้อมูลตั้งแต่ 5 GB ขึ้นไป

ที่มา: การวิเคราะห์ของ NERA , ธันวาคม 2560

ในรายงานการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ ผู้เขียนใช้ข้อมูลทั่วโลกในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคาค่าคลื่นความถี่ที่สูงขึ้นและราคาค่าบริการ¹¹ ในแผนภูมิ 4 ผู้เขียนใช้ความสัมพันธ์ดังกล่าวในการวิเคราะห์ประเทศไทย ผลปรากฏว่า หากราคาค่าคลื่นความถี่ย่าน 900 MHz และ 1800 MHz ลดลงมาอยู่ที่ระดับมัธยฐาน ผู้ใช้บริการชาวไทยจะได้รับส่วนเพิ่มผู้บริโภคเป็นจำนวน 3,643 บาทตลอดระยะเวลาการอนุญาต 15 ปี¹² ส่วนเพิ่มผู้บริโภคนั้นวัดอัตราค่าบริการรายดาต้าที่ลดลงและการใช้งานที่สูงขึ้น ซึ่งส่วนเพิ่มนี้มีมูลค่าเกือบสามเท่าของรายได้ที่สูญเสียไปจากการประมูลต่อหัวที่ 1,317 บาท โดยค่าประมาณประโยชน์ดังกล่าวเป็นไปการคำนวณแบบระมัดระวังและมีได้นำผลกระทบทางบวกต่อเศรษฐกิจในวงกว้างมาคำนวณ

แผนภูมิ 4: ส่วนเกินผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นหากราคาคลื่นความถี่ลดลงร้อยละ X¹³

ที่มา: การวิเคราะห์ของ NERA

การยกเลิกกฎ N-1 และลดราคาตั้งต้น อาจเพิ่มคุณภาพสัญญาณได้

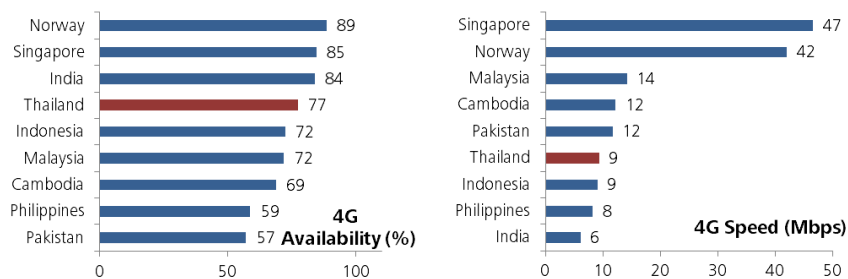
จากการศึกษาราคาค่าคลื่นความถี่ที่เหมาะสมสำหรับ GSMA ได้มีหลักฐานที่พิสูจน์ถึงความเกี่ยวพันระหว่างค่าคลื่นความถี่ที่สูงขึ้นกับคุณภาพสัญญาณที่ลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นพ้องกับข้อมูลที่ระบุข้างต้นว่า ราคาค่าคลื่นความถี่ที่สูงขึ้นทำให้การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่) ลดลง เนื่องจากโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ การลดการลงทุนย่อมเป็นการกระทบต่อสวัสดิทัศน์ของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0

รายงานล่าสุดของ OpenSignal ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังตามหลังประเทศอื่นในด้านความเร็วโครงข่าย 4G และคุณภาพสัญญาณ อันอาจเป็นผลมาจากการลดการลงทุนและการลงทุนที่ไม่มีประสิทธิภาพ¹⁴ แผนภูมิ 5 แสดงให้เห็นว่าแม้การเข้าถึง 4G ในประเทศไทยนั้นทัดเทียมกับประเทศ

เพื่อนบ้าน แต่ความเร็วในการดาวน์โหลด 4G กลับต่ำกว่า ซึ่งดูเหมือนว่าแม้ผู้ให้บริการในไทยจะลงทุนเพื่อให้เกิดการเข้าถึงเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่สามารถรับมือกับการขยายความจุเพื่อรับมือกับปริมาณข้อมูลเฉลี่ยได้¹⁵

แผนภูมิ 5: คุณภาพสัญญาณ 4G ในประเทศไทยเทียบกับประเทศอื่น

ที่มา : OpenSignal, 2560, State of the LTE network

หากใช้ความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งซึ่งระหว่างราคาค่าคลื่นความถี่และการลงทุนตามที่ปรากฏในการวิจัย GSMA ผู้เขียนคาดว่าหากตัวแปรอื่นเท่ากันทั้งหมด การลดค่าคลื่นความถี่ในการประมูลครั้งนี้ให้เท่ากับราคามัธยฐานสากลย่อมทำให้ความเร็ว 4G เร็วขึ้นอีกร้อยละ 13 ซึ่งทำให้ประเทศไทยขยับขึ้นไปอยู่ในเหนือตารางในประเทศกลุ่มเอเชียเหนือกว่าปากีสถานและกัมพูชา แต่ต่ำกว่ามาเลเซีย (ดูแผนภูมิ 5) ค่าประมาณนี้คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกหากผู้ให้บริการในไทยไม่ต้องรับภาระค่าคลื่นความถี่ที่สูงอันเป็นผลมาจากการประมูลในปี 2558¹⁶

แนวทางที่ถูกต้อง

กสทช. สามารถดำเนินการสองอย่างได้โดยทันทีเพื่อเพิ่มโอกาสให้การประมูลส่งผลประโยชน์ต่อลูกค้าชาวไทย ได้แก่

- **การยกเลิกกฎ N-1** การยกเลิกกฎนี้จะทำให้ความเสี่ยงที่คลื่นความถี่ที่มีประโยชน์จะไม่สามารถประมูลได้ลดลงอย่างมาก ทำให้ปริมาณความจุ 4G ที่จะนำออกใช้งานในปี 2561 และหลังจากนั้นมีจำนวนมากขึ้นได้ และ
- **การตั้งราคาตั้งต้นที่เหมาะสม** แนวปฏิบัติที่ดีคือการตั้งราคาตั้งต้นที่เหมาะสมให้น้อยกว่าประมาณการแบบดั้งเดิมของมูลค่าตลาด และให้การประมูลเป็นตัวกำหนดราคา หากการประมูลจัดทำขึ้นอย่างเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดการจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีประสิทธิภาพและผลตอบแทนต่อรัฐอย่างยุติธรรม โดยไม่ก่อให้เกิดประเด็นราคาที่สูงเกินส่วนอันกระทบต่ออุตสาหกรรม ทำให้การลงทุนลดลง และลดการแข่งขันค่าใช้บริการ สำหรับในการประมูลที่จะมีขึ้นนี้ ผู้เขียนแนะนำว่าควรกำหนดราคาตั้งต้นให้ไม่สูงกว่าราคาตั้งต้นของปี 2558 และจะเป็นการดีหากกำหนดราคาต่ำกว่านั้น

เมื่อพิจารณาในอนาคต กสทช. ควรพิจารณามาตรการต่อไปนี้เพิ่มเติม

- **แบ่งคลื่นความถี่เป็นหน่วยเล็ก** ในการประมูลครั้งต่อไป เช่น ในการประมูลคลื่นความถี่ 2600 GHz ที่กำลังจะเกิดขึ้น ควรมีการแบ่งประมูลคลื่นความถี่เป็นหน่วยเล็กที่สามารถนำมารวมเป็นช่วงคลื่นที่ติดกันได้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันประมูลคลื่นความถี่ที่มากขึ้นไป และลดความเสี่ยงในการที่ผู้ให้บริการรายเดิมจะไม่ได้สิทธิใช้คลื่นความถี่ต่อไป

- **จัดทำแผนงานการใช้คลื่นความถี่** ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในไทยต้องอาศัยคลื่นความถี่ปริมาณมากขึ้นในปีที่กำลังจะมาถึงเพื่อรองรับความต้องการการใช้ข้อมูลที่สูงขึ้นของผู้ใช้บริการ ปัจจุบันประเทศไทยยังล่าช้ากว่าหลายประเทศในการเปลี่ยนผ่านไปยังระบบ 4G และ 5G เพื่อให้ประเทศไทยประสบกับใช้งานข้อมูลที่เชื่อมต่อช้า ควรมีการจัดทำแผนงานระยะกลางถึงระยะยาวที่มีผลผูกพันโดยค่วนเพื่อให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในไทยเข้าถึงคลื่นความถี่จำนวนมากในราคาที่เข้าถึงได้

เกี่ยวกับ เนร่า (NERA)

NERA Economic Consulting เป็นที่ปรึกษาซึ่งมุ่งเน้นการปรับหลักการทางเศรษฐกิจ การเงิน ธุรกิจ ต่างๆ และมีกรณีเกี่ยวข้องกับทางกฎหมาย เป็นเวลากว่าห้าสิบปีที่นักเศรษฐศาสตร์ของ NERA ได้สร้าง กลยุทธ์ ทำการศึกษา ทำรายงาน ให้ความเห็นฐานะผู้เชี่ยวชาญ และแนะนำนโยบายให้แก่องค์กร ของรัฐ และบริษัทและสำนักกฎหมายชั้นนำระดับโลก NERA มุ่งเน้นการนำความเชี่ยวชาญทางวิชาการ ภาวะวิสัย และประสบการณ์ในอุตสาหกรรมทางตรงเพื่อรับมือกับประเด็นอันมาจากการแข่งขัน กฎระเบียบ นโยบายแห่งรัฐ กลยุทธ์ การเงินคดีความ ฝ่ายการสื่อสารและคลื่นความถี่ให้คำปรึกษา ทั่วโลกแก่องค์กรกำกับดูแลและผู้แนะนำแนวความคิดไปปรับใช้ในการออกแบบการประมูล กลยุทธ์การ เข้าร่วมประมูล นโยบายการปรับใช้ และมูลค่าและการประเมินมูลค่า

สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูเว็บไซต์ของ NERA ที่ www.nera.com

ผู้วิจัย

ริชาร์ด มาร์สเดน (Richard Marsden) เป็นกรรมการผู้จัดการและผู้นำแผนคลื่นความถี่วิทยุของ NERA ซึ่งมุ่งเน้นการออกแบบกระบวนการจัดสรร รวมถึงการประมูลและการค้าขาย กลยุทธ์การ ประมูล และการแข่งขันที่เกี่ยวข้อง การตั้งราคา กฎเกณฑ์ และนโยบายสาธารณะ Marsden ประจำ อยู่ ณ สาขาในกรุงนิวยอร์กซิตี้และลอนดอน และมีประสบการณ์กว่า 20 ปีในเศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์การเมือง และการให้คำแนะนำทางธุรกิจ Marsden รับผิดชอบให้แก่องค์กรกำกับดูแลและ บริษัทเอกชนในกว่า 40 ประเทศในทวีปอเมริกา แอฟริกา เอเชียแปซิฟิก และยุโรป Marsden มีความ เชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการออกแบบกระบวนการประมูลและการนำเศรษฐศาสตร์มาปรับใช้ในวงการ โทรคมนาคมและสื่อ

ฮานส์ อิลเล (Hans-Martin Ihle) เป็นที่ปรึกษาอาวุโสประจำสำนักงาน NERA สาขาโตเกียว มีความ เชี่ยวชาญด้านการประมูลและนโยบายคลื่นความถี่ Ihle มีประสบการณ์เกือบ 10 ปีในการออกแบบ และการปรับใช้การประมูลคลื่นความถี่ เขาเป็นสมาชิกของฝ่ายงานประมูลของ NERA สากล และให้ คำแนะนำลูกค้าในการประมูลและกฎเกณฑ์ทางการสื่อสาร พลังงาน และในภาคส่วนอื่นทั่วโลก โดย มุ่งเน้นไปยังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ติดต่อ

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมและคำถาม กรุณาติดต่อผู้วิจัย ดังนี้

ริชาร์ด มาร์สเดน (Richard Marsden)

กรรมการผู้จัดการ

นิวยอร์ก: +1 212 345 2981

richard.marsden@nera.com

ฮานส์ อิลเล (Hans-Martin Ihle)

ที่ปรึกษาอาวุโส

โตเกียว: +81 3 3500 3784

hans.ihle@nera.com

ความเห็นที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ไม่เป็นการแสดงมุมมองของ NERA Economic Consulting หรือ ที่ปรึกษาอื่นใดของ NERA

หมายเหตุ

- ¹ Siong, 2016, *Thai-break? Lessons from the 900MHz and 1800MHz auctions*, *DotEcon Discussion Paper 16/01*; และ Ihle, 2016, *Spectrum license assignment in the Asia-Pacific region, presentation at the 2nd Annual Asia-Pacific Spectrum Management Conference*.
- ² ราคาค่าสิทธิแปลงเป็นดอลลาร์สหรัฐโดยอาศัยอัตราแลกเปลี่ยน PPP ของ IMF ปรับค่าเงินเพื่อโดยอาศัยอัตราค่าผู้บริโภคของสหรัฐอเมริกา และปรับเข้ากับระยะเวลาค่าสิทธิ (15 ปี) โดยใช้วิธีคิดลดมาตรฐานและอัตรา WACC ร้อยละ 5 โดยราคานี้เป็นราคาของ 2x15 MHz ในคลื่น 1800 และ 2x5 MHz ใน 900 MHz เท่าจำนวนประชากรไทย เพื่อพิจารณาค่าผิดปกติ ผู้วิจัยใช้วิธีการมาตรฐานทางสถิติ โดย IQR คำนวณโดยการสำรวจระหว่างควอไทล์ที่ 1 และ 3 ค่าผิดปกติคือส่วนที่เกินกว่า "ขอบใน" และความผิดปกติรุนแรงคือส่วนที่เกินกว่า "ขอบนอก" โดยขอบในเท่ากับควอไทล์ที่ 3 + 1.5*IQR ขอบนอกคือควอไทล์ที่ 3 + 3*IQR และราคาขั้นสูงคือควอไทล์ที่ 3
- ³ Hausman, J. (1997), *Valuing the effect of regulation on new services in telecommunications*, *Brookings Paper on Economic Activity, Microeconomics*, 1-38, เข้าถึงได้ที่: http://www.brookings.edu/~media/Projects/BPEA/1997%20micro/1997_bpeamicro_hausman.PDF
- ⁴ GSMA, February 2017, *Effective Spectrum Pricing*, เข้าถึงได้ที่: gsma.com/spectrum/wpcontent/uploads/2017/02/Effective-Spectrum-Pricing-Full-Web.pdf
- ⁵ การชะลอการลงทุนจะเกิดขึ้นเมื่อผลตอบแทนของผู้ลงทุนที่หายไปนั้น มีอีกฝ่ายหนึ่งเขาไปใช้แทนภายหลัง ในส่วนของการให้สิทธิในคลื่นความถี่ รัฐบาลอาจยึดผลตอบแทนในการลงทุนที่หายไปอื่น ๆ (เช่น โครงสร้างพื้นฐานโครงข่าย) ของผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่โดยการเก็บค่าใช้จ่ายที่เกินส่วนเพื่อการเข้าถึงคลื่นความถี่ ปัญหาคาระลอกการลงทุนเป็นปัญหาสำคัญในฐานรากของทฤษฎีสัญญาและองค์กรยุคใหม่ การขาดประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดแนวปฏิบัติทางองค์กรและทางสัญญาหลายประการ ดูตัวอย่างเช่น William P. Rogerson, "Contractual Solutions to the Hold-Up Problem", *Review of Economic Studies*, Vol 59, 1992, p. 777-794.
- ⁶ ทฤษฎีนี้เรียกว่าทฤษฎีการระดมทุนแบบลำดับขั้น มี Myers และ Majluf เป็นผู้วางแนวทาง (2527). Stewart C. Myers and Nicholas S. Majluf, "Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have", *Journal of Financial Economics*, 13 (2): 187-221.
- ⁷ McAfee, Mialon และ Mialon (2553) กล่าวถึงพฤติกรรมนี้ว่าเป็นการ "ลดการถอยลง" หรือ "ปรากฏการณ์ราคาเสียไปย้อนกลับ" เนื่องจากปัญหาทางการเงิน McAfee, Mialon, and Mialon, "Do Sunk Costs Matter?", *Economic Inquiry*, Vol. 48, No.2, 2010, p. 323-336.
- ⁸ คู่อ้างอิงที่เกี่ยวข้องที่ Offerman and Potters, "Does Auctioning of Entry Licences Induce Collusion? An Experimental Study", *Review of Economic Studies*, Vol. 73, 2006, p. 769-791; และ Buchheit and Feltoovich, "Experimental Evidence of a Sunk-Cost Paradox: A study of Pricing Behavior in Bertrand—Edgeworth Duopoly", *International Economic Review*, Vol. 52, 2001, p. 317-347.
- ⁹ มูลค่าปัจจุบันสุทธิเดือนละ 25 บาท ทุกเดือน เป็นเวลา 15 ปี หักส่วนลดร้อยละ 5 แล้ว ได้เท่ากับ 3,300 บาท
- ¹⁰ แผนภูมิแรกมาจาก ITU, 2016, *Measuring the Information Society* แผนภูมิที่สองจัดทำขึ้นโดยอาศัยการวิเคราะห์ราคาขายปลีกของบริการโทรศัพท์มือถือที่มีค่าโทรเกินกว่า 300 นาที SMS เกินกว่า 300 ครั้ง และปริมาณรับส่งข้อมูลอย่างน้อย 5GB เป็นแพ็คเกจทั่วไปสำหรับผู้ใช้งานหนัก
- ¹¹ NERA, พฤษภาคม 2560 *The Impact of High Spectrum Costs on Mobile Network Investment and Consumer Prices*, เข้าถึงได้ที่: http://www.nera.com/content/dam/nera/publications/2017/PUB_High_Spectrum_Costs_0517.pdf
- ¹² อนุมานว่าราคาตั้งต้นเป็นตัวกำหนดราคาสุดท้าย และคิดลดส่วนเกินผู้บริโภคในอัตราร้อยละ 5
- ¹³ NERA ใช้ถึงความต้องการที่ปรากฏใน NERA, พฤษภาคม 2560, p.12. ในการประมาณตัวเลขต่อไปนี้ โดยอนุมานว่าผู้ให้บริการรายใหญ่ทั้งสามจะเข้าร่วมประมูล ซึ่งตามกฎ N-1 หมายความว่า 2x30 MHz ของคลื่น 1800 MHz จะนำมาประมูล
- ¹⁴ เข้าถึงรายงานของ Open Signal ได้ที่: <https://opensignal.com/reports/2017/11/thailand/state-of-the-mobile-network>.
- ¹⁵ ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทยได้พยายามขจัดเซกการขาดแคลนคลื่นความถี่โดยลงทุนในโครงข่ายอย่างมาก แต่ทศวรรษที่แล้ว NERA ว่าทั้งสามเครือข่ายรวมกันเพิ่มสถานะฐานกว่าร้อยละ 35 ในสามปีหลังสุด จาก 55,000 สถานีฐานในปี 2558 เป็นประมาณ 75,000 สถานีฐานในปี 2560 โดยแม้ว่าความหนาแน่นดังกล่าวจะมาพร้อมกับค่าใช้จ่ายที่สูง แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่ผู้ให้บริการจะขยายโครงข่ายให้เร็วพอเพื่อรับมือกับความต้องการการรับส่งข้อมูลที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว
- ¹⁶ รูปแบบที่เหมาะสมในรายงาน GSMA คำนวณโดยอาศัยจำนวนเงินของคลื่นความถี่ตั้งแต่ปี 2551 ความผิดพลาดในปี 2558 ก่อให้เกิดเงินทุนจำนวนมากที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยการจัดให้มีการประมูลที่เหมาะสมครั้งเดียวในอนาคตแบบจำลองชี้ว่าหากในปี 2558 ค่าประมูลลดลงครึ่งหนึ่ง การลดจำนวนตั้งต้นอัตราร้อยละ 80 ย่อมทำให้คุณภาพสัญญาณดีขึ้นถึงร้อยละ 3